

בס"ד, י"ד כסלו התשפ"ו

זבחים פ"א – דין אין בילה, מקום שירים, ותערובת קרבנות פנימיים וחיצוניים

שאלות:

1. לדותן כהן התערבב דם של שתי קרבנות בכלי אחד, התברר שאחת היתה בעלת מום, מה הוא צריך לעשות?

תירוצו של רבא לרבי אליעזר אין בילה

הגמרא ממשיכה את הקושיה מסוף הדף הקודם. שאלנו מספר קושיות על **רב אשי**, שהסביר שלדעת **רבי אליעזר** "אין בילה". הקושיה האחרונה הייתה על תערובת של "מתן ארבע במתן אחת" במשנה שלנו, שאם זו תערובת מדויקת של מתנה אחת מדם הבכור, טענת "בל תוסיף" של **רבי יהושע** לא מובנת.

○ **רבא** מציע פתרון אחר שמיישב את כל הקושיות. לדעתו, המחלוקת בין **רבי אליעזר** ל**לחכמים** היא גם בשאלה האם "יש בילה", וגם בשאלה האם אומרים את הכלל של "רואין" (האם רואים דם שניתן שלא במקומו כאילו הוא מים). הוא מסביר שיש להבחין בין שני סוגי תערובות:

1. **בבלול** (כשהדמים מעורבבים יחד בכלי אחד): במקרה הזה, **רבי אליעזר** מודה ל**לחכמים** שהתערובת פסולה, כי הוא סובר "אין בילה", ולכן אי אפשר להבטיח שניתן מהדם הנכון במקום הנכון.

2. **בכוסות** (כוס מסוג אחד שהתערבבה בכוסות אחרות): כאן נחלקו. **רבי אליעזר** סובר ש"רואין". לכן, הוא נותן מכל כוס וכוס גם למעלה וגם למטה, ובכך מבטיח שכל קורבן יקבל את מתנותיו הראויות. לפי זה, ניתן גם לפרש שמה **שרבי אליעזר** הכשיר בברייתות הקודמות (חטאת ועולה) – הכוונה היא ששניהם כשרים כי כל דם ניתן במקומו ללא קשר לבילה כי הדמים נפרדים בכל כוס.

○ הגמרא **מקשה** על **רבא** מברייתא של **רבי יהודה**, שבה משמע שגם **לחכמים** מודים לכלל "רואין". לכן, לדעתו, הם לא חולקים במקרה של חטאת ועולה (ששניהם כשרים), אלא רק במקרה של דם תמימה בדם בעלת מום (האם "רואין" את דם בעל המום כמים). הברייתא מוסיפה שהמחלוקת הזאת היא "בין בבלול בין בכוסות". מכאן משמע, בניגוד להסבר **רבא** לדברי **רב אשי**, **שרבי אליעזר** סובר "יש בילה" (אחרת, למה הוא מכשיר בבלול?).

○ הגמרא **מתרצת** שלדעת **רב אשי**, **רבי אליעזר** עדיין סובר "אין בילה". הוא מסביר את הברייתא של **רבי יהודה** ככה: במקרה של בעלת מום (דבר לא כשר) שהתערבב בכשר, **רב אשי** יתרץ שמדובר בתערובת שבה רוב הדם כשר, והכהן נותן כמות גדולה יותר משיעור דם בעל המום, ככה שבוודאי ניתן מהכשר (כמו התירוצים שראינו בדף הקודם) וזה אפשרי גם אם המחלוקת היא בבלול.

אבל, **לחכמים** (במשנה שלנו) חולקים על **רבי יהודה**, וסוברים שהמחלוקת היא גם כשהתערובת היא של שני דברים כשרים (חטאת ועולה). מחלוקת כזאת, שבה שני הקורבנות יוצאים כשרים, יכולה להיות מוסברת רק במקרה של כוסות, ולא בבלול.

2. גרשון כהן שפך את שיירי דם החטאת על הקיר של המזבח ולא ליסוד, האם הקרבן פסול?

האם מקום נתינת דם עולה הוא גם מקום שירי חטאת?

הגמרא מבררת האם מקום נתינת דם עולה (על קיר המזבח למטה) נחשב גם למקום הראוי לשפיכת שירי הדם של חטאת (שצריכים להינתן ביסוד).

○ **אביי וריש לקיש** סוברים שהמחלוקת במשנה על תערובת דם חטאת ועולה היא רק לגבי **תחילת** הדמים (הזריקה העיקרית). **אבל** אם התערבבו **שירי** דם חטאת בדם עולה, כולם יסכימו שניתן לתת את התערובת למטה, כי "מקום עולה – מקום שירים".

○ **החולקים (רב יוסף ורבי יוחנן): רב יוסף** חולק ואומר בשם **רב יהודה** ש"שירים צריכינן איצטבא" – כלומר, יש לשפוך אותם ישירות על יסוד המזבח, ולא על הקיר. גם **רבי יוחנן** סובר ש"עדיין היא מחלוקת", ואין הסכמה בנושא.

○ הגמרא מנסה להוכיח שהמקומות של הקיר והיסוד אכן שווים ממספר מקורות:

1. **מהפסוק "קדש הם" (בבכור): רב הונא בר יהודה** לומד שהדגש "הם" מלמד שדם בכור נשאר "בהוויתו" גם אם התערבב, ויש להקריבו. הגמרא **שואלת**: האם אין הכוונה לתערובת של דם בכור (שניתן על הקיר) ושירי דם עולה (שניתנים ליסוד)? אם כן, זו הוכחה שהמקומות של הקיר והיסוד שווים.

2. **מהפסוק "והקריבו בני־אֶהֱרֵן אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם" (בעולה):** הברייתא בתורת כהנים דורשת את הכפילות המיותרת של המילה "דם" כדי ללמד שגם אם דם עולה התערבב בדמים אחרים, הוא לא בטל ויש להקריבו. שוב, הגמרא **שואלת** האם זו לא ראייה שמדובר גם על דם בכור שמקומו בקיר שהתערבב בשירי העולה שמקומו ביסוד ושמקום קיר ומקום יסוד שווים?

○ הגמרא דוחה את שתי הראיות, וטוענת שבשני המקרים מדובר על תערובות של דמים ששניהם ניתנים על הקיר. אם ככה, החידוש בפסוקים הוא לא שהמקומות שווים, אלא ש"אין עולין מבטלין זה את זה" – כלומר, דם לא בטל בדם אחר אפילו אם הוא מרובה ממנו. הגמרא מציינת שהדין הזה נלמד במסכת מנחות מהפסוק "**וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר**", ומסבירה שיש מחלוקת תנאים מאיזה משלושת הפסוקים לומדים את הדין הזה ולמה כל תנא למד מפסוק אחר.

○ **הוכחה נוספת ודחייתה:** הגמרא מנסה להוכיח מהברייתא מהדף הקודם: כשנתערבבו דמים הניתנים למעלה ולמטה, אם הכהן נתן למעלה בלי לשאול, **כולם** מודים שיחזור וייתן למטה, ו"אלו ואלו עולין לו". לכאורה, לאחר שנתן למעלה, נותרו שירי חטאת, והם ניתנים יחד עם דם העולה למטה – הוכחה שהמקומות של העולה – הקיר, ושירי החטאת – היסוד שווים.

1. **רב יצחק בר יוסף מתרץ** שבארץ ישראל פירשו שהברייתא עוסקת בתערובת של דם חטאת חיצונה בשירי חטאת פנימית, ששניהם ניתנים ליסוד, ולכן אין מכאן ראייה.

2. **תירוץ רבינא לרבא תוספאה:** לפי המסקנה הסופית מתירוצו של **רבא** שהמחלוקת בין **רבי אליעזר לחכמים** היא רק בכוסות, ואם באמת קיר המזבח לא שווה ליסוד לעניין מתן דמים, חייבים להסביר שהברייתא הזאת עוסקת בתערובת של חטאת בשירי חטאת, ולא בחטאת ועולה. (זאת בניגוד להסבר בדף הקודם, שבו העמדנו את הברייתא בתערובת חטאת ועולה שבה רוב הדם הוא חטאת, ולכן רק היא יוצאת כשרה).

3. לאיתמר כהן התערבב הדם של שער עבודה זרה, עם דם עולה, מה הוא צריך לעשות?

משנה חדשה: תערובת דם פנימי וחיצוני

המשנה החדשה דנה במקרים של תערובת דמים הניתנים בפנים (בהיכל) ודמים הניתנים בחוץ (על המזבח החיצון).

- **תערובת דם פנימי בחיצוני:** ישפכו לאמה.
- **נתן בחוץ ואז בפנים (בדיעבד):** כשר.
- **נתן בפנים ואז בחוץ (בדיעבד):**
 - **רבי עקיבא:** פוסל את הקורבן החיצוני, כי לדעתו כל דם חיצוני שנכנס להיכל נפסל.
 - **חכמים:** מכשירים, וסוברים שרק דם חטאת חיצונה נפסל בכניסה להיכל.
 - **רבי אליעזר:** פוסל גם אשם, ולומד את זה מההיקש "כחטאת כְּאֵשֶׁם".
- הגמרא **מקשה:** למה **רבי אליעזר**, שסובר ש"רואין את הדם שלא שייך כאילו הוא מים", לא חולק גם במקרה של תערובת דם פנימי וחיצוני?
- הגמרא **מתרצת** שמכיוון שיש סדר קדימויות ("מצווה להקדים פנים לחוץ"), לא ניתן לפתור את התערובת. אם ייתן בחוץ **בהתחלה**, שינה את הסדר. ואם ייתן בפנים **בהתחלה**, יש מקרים שהדם החיצוני נפסל, כמו שראינו בקורבנות מסוימים. לכן, **רבי אליעזר** לא חלק באופן קטגורי על כל ההלכה.